

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA PAROHIA GRECO-CATOLICĂ SÂMBATA BIHOR ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 48107/99)

HOTĂRÂRE

Strasbourg

12 ianuarie 2010

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Parohia Greco-Catolică Sâmbata Bihor împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, Ann Power, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

După ce a deliberat în camera de consiliu la 8 decembrie 2009,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 48107/99 îndreptată împotriva României prin care o parohie situată în acest stat, Parohia greco-catolică Sâmbata Bihor („reclamanta”), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia”) la 11 iunie 1998 în temeiul fostului art. 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanta, care beneficiază de asistență judiciară, a fost reprezentată inițial de Monica Macovei, avocată în București, și ulterior de Nicoleta Popescu, avocată în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanta invocă, în special, o atingere adusă dreptului său de acces la instanță, din cauza refuzului instanțelor naționale de a se pronunța cu privire la dreptul său de a utiliza un lăcaș de cult. Întemeindu-se în principal pe aceleași fapte, aceasta se plânge, de asemenea, de o atingere adusă dreptului său de proprietate și libertății sale de religie, precum și principiului de interdicere a discriminării.

4. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la convenție (art. 5 § 2 din Protocolul nr. 11).

5. După ce a comunicat cererea Guvernului la 18 septembrie 2001, prin decizia din 25 mai 2004, Curtea a declarat cererea admisibilă.

6. Atât reclamanta, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (art. 59 § 1 din regulament).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

7. Reclamanta este o biserică catolică de rit oriental (greco-catolică sau uniată) din parohia Sâmbăta care aparține Arhiepiscopiei române unite din Oradea.

A. Context istoric

8. Până în 1948, coexistau la Sâmbăta două comunități creștine, una uniată și alta ortodoxă. Fiecare dintre acestea avea propria biserică.

9. Prin Decretul nr. 358/1948, cultul uniât a fost considerat dizolvat, iar practicanții săi au fost obligați să treacă la cultul ortodox. Bunurile aparținând acestei biserici au fost transferate bisericii ortodoxe în temeiul Decretului nr. 177/1948 care prevedea că, dacă majoritatea enoriașilor unui cult deveneau membri ai unei alte biserici, bunurile care au aparținut cultului abandonat urmau să fie transferate în patrimoniul cultului care îi primise pe aceștia.

10. La 27 octombrie 1948, preotul uniât din Sâmbăta a fost obligat să pună biserica în care oficia slujba la dispoziția ortodocșilor. La 22 noiembrie 1948, acesta a fost obligat să plece din casa parohială și a lăsat aici toate bunurile sale, inclusiv mobilele, veșmintele preoțești și biblioteca.

B. Demersurile necontencioase ale reclamantei în vederea recuperării folosinței pentru slujba religioasă în biserica care îi aparținuse până în 1948

11. După căderea regimului totalitar în 1989, Decretul nr. 358/1948 a fost abrogat prin Decretul-lege nr. 9/1989. Biserica greco-catolică a fost recunoscută oficial prin Decretul-lege nr. 126/1990. În ceea ce privește situația juridică a bunurilor care aparținuseră parohiilor greco-catolice, Decretul-lege nr. 126/1990 prevedea că aceasta trebuia soluționată de comisii mixte constituite din reprezentanți ai ambelor culte, uniât și ortodox. Acestea din urmă trebuiau să țină seama de voința credincioșilor din fiecare comunitate.

12. Conform unei atestări eliberate în 1996 de Direcția Județeană de Statistică Bihor, 27,8 % din locuitorii comunei Sâmbăta s-au declarat credincioși Bisericii greco-catolice la recensământul din 1991.

13. Reclamanta a inițiat demersuri necontencioase în vederea recuperării folosinței, pentru slujba religioasă, în biserica care îi aparținuse până în 1948.

14. Reprezentanții greco-catolici și ortodocși din comuna Sâmbăta s-au reunit la 3 mai 1995. Astfel cum reiese din procesul-verbal întocmit la această dată, scopul acestei reuniuni era formarea unei comisii mixte. Sarcina care îi fusese desemnată consta în stabilirea orarului slujbei religioase, astfel încât aceasta să poată fi oficiată de fiecare din cele două culte, în mod alternativ, în biserica care aparținuse greco-catolicilor înainte de 1948.

15. Reprezentanții cultului ortodox s-au opus acestei propuneri, afirmând că lăcașul religios era proprietatea Bisericii ortodoxe de mulți ani. Aceștia au subliniat că greco-catolicii utilizau o sală de cursuri pentru slujbele lor și că aceștia ar trebui să-și construiască o biserică dacă le era necesară.

16. Cu ocazia acestei întâlniri, reprezentanții ortodocși au refuzat propunerea greco-catolicilor de a organiza o nouă reuniune.

C. Acțiunea în justiție a reclamantei

17. În 1996, reclamanta a introdus o acțiune în fața Judecătoriei Beiuș. Aceasta reclama judecătoriei să dispună ca Parohia Ortodoxă Sâmbăta să îi permită să officieze slujba religioasă în biserica care îi aparținuse până în 1948. Reclamanta sublinia că se adresase de mai multe ori

reprezentanților Bisericii ortodoxe în vederea constituirii unei comisii mixte, în conformitate cu Decretul-lege nr. 126/1990, dar că demersurile sale nu au avut niciun rezultat. Susținea că introdusese o contestație la comisia mixtă superioară, constituită la nivelul celor două arhiepiscopii, uniată și ortodoxă, dar fără să fi primit vreodată răspuns.

18. Prin hotărârea din 24 octombrie 1996, Judecătoria Beiuș a admis acțiunea reclamantei. Mai întâi, instanța a considerat că refuzul pârâtei de a răspunde cererii reclamantei era abuziv. A constatat, apoi, că, potrivit recensământului din 1991, 27,8 % din populația comunei Sâmbăta era afiliată cultului uniat și a hotărât că, ținând seama de faptul că nu exista în Sâmbăta niciun lăcaș de cult pentru uniati, refuzul Bisericii ortodoxe de a permite acestora din urmă să officieze slujba într-una din cele două biserici ale satului era, de asemenea, abuziv.

19. Instanța a ținut seama și de Decretul nr. 177/1948, încă în vigoare, potrivit căruia atunci când mai mult de 10 % din practicantii unui cult îl părăsesc pentru un altul, un procent egal din patrimoniul cultului care a fost abandonat este transferat celui alt cult. Instanța continua astfel:

„În consecință, 27,8 % din patrimoniul cultului ortodox a fost transferat în 1990 în patrimoniul Bisericii unite, atunci când aceasta s-a constituit. Prin urmare, ne aflăm în fața unei situații de coproprietate asupra bisericii parohiale [...] a celor două culte religioase din Sâmbăta [...].

Reiese că faptele care reprezintă acte de posesie sau de folosință a bunului în cauză pot fi îndeplinite de fiecare dintre coproprietari în mod simultan și în concurență cu ceilalți și că fiecare trebuie să își exercite propriul drept fără a aduce atingere dreptului celui alt.

20. În consecință, instanța a dispus ca pârâta să permită reclamantei să officieze slujba în biserica reclamată și a stabilit un orar alternativ conform principiului echității.

21. Parohia Ortodoxă Sâmbăta a formulat apel împotriva hotărârii din 24 octombrie 1996, care a fost respins de Tribunalul Bihor la 6 mai 1997. Tribunalul a adăugat motive suplimentare față de cele prezentate de judecătoria și a constatat că se generalizase o practică judiciară care consta în recunoașterea legitimității drepturilor practicantilor cultului uniat și că, până la reglementarea situației pe cale legislativă, se impunea o utilizare în comun a lăcașurilor religioase de către cele două culte.

22. Parohia Ortodoxă Sâmbăta a sesizat Curtea de Apel Oradea cu un recurs împotriva hotărârii din 6 mai 1997.

23. De asemenea, aceasta a sesizat curtea de apel cu o cerere de suspendare a executării silite a hotărârii din 6 mai 1997. Prin încheierea din 20 mai 1997, curtea de apel a dispus suspendarea executării până la pronunțarea cu privire la recursul formulat împotriva hotărârii respective.

24. Prin hotărârea din 12 ianuarie 1998, Curtea de Apel Oradea a admis recursul și a declarat cererea reclamantei inadmisibilă. Curtea de apel a considerat că Decretul-lege nr. 126/1990 era o lege specială care deroga de la Codul civil. Potrivit acestui decret-lege, litigiile privind un drept de proprietate sau de folosință a lăcașurilor religioase nu erau de competența instanțelor, astfel de litigii fiind de competență exclusivă a comisiilor mixte constituite în temeiul acestui decret.

D. Evoluția ulterioară a situației

25. La 3 februarie 2002, reclamanta a informat Curtea că respectivii credincioși greco-catolici din comuna Sâmbăta construiseră o nouă biserică pentru folosința lor prin propriile mijloace, fără ajutorul ortodocșilor sau al statului. Aceasta afirmă că recensământul din 2002 arată că 34 % din locuitorii comunei se declară greco-catolici.

E. Contextul general al demersurilor și al manifestațiilor credincioșilor aparținând cultelor uniati și ortodox în ceea ce privește lăcașurile religioase

26. După 1990, credincioșii cultului greco-catolic, locuitori ai comunelor situate în mai multe județe din regiunea de vest a României, precum Bihor, Cluj, Alba, Mureș, Bistrița-Năsăud, Sibiu, au încercat să redobândească fie proprietatea și posesia exclusive asupra bisericilor care le aparținuseră înainte de 1948, fie folosința partajată a acestor biserici, alternativ cu cultul ortodox. Asemenea reclamantei, parohiile uniaste au inițiat demersuri necontencioase, în temeiul Decretului-lege nr. 126/1990, dar și acțiuni în justiție în temeiul dreptului comun.

27. În ceea ce privește demersurile necontencioase inițiate pe lângă reprezentanții Bisericii ortodoxe care ocupau bisericile respective, acestea au rămas uneori fără rezultat, mai ales în comunele în care credincioșii ortodocși erau majoritari.

28. Reprezentanții celor două culte la cel mai înalt nivel s-au reunit de mai multe ori pentru a discuta aceste probleme. Primele șase întâlniri au avut loc la 28 octombrie 1998, 29 ianuarie, 10 iunie și 4 noiembrie 1999 și la 28 septembrie 2000 și 27 septembrie 2001.

29. Comunicatul adoptat cu ocazia reuniunii din 29 ianuarie 1999 dintre o delegație ortodoxă și una greco-catolică constata că partea ortodoxă insistă pentru ca greco-catolicii să renunțe la acțiunile în justiție și pentru ca dialogul privind posibilitățile de restituire a lăcașurilor de cult să continue la nivel local. Părțile relevante ale textului comunicatului erau redactate după cum urmează:

„A doua reuniune dintre comisiile de dialog s-a desfășurat într-un climat de deschidere, de fraternitate și de sinceritate. Ne felicităm pentru rezultatele și progresele realizate pe calea dialogului.

1. Reafirmăm principiile dialogului stabilite cu ocazia primei reuniuni care s-a desfășurat la 28 octombrie 1998 la București, și anume:

- renunțarea ocupării cu forță a lăcașurilor de cult;
- renunțarea la acțiunile în instanță și legislative;
- renunțarea la orice formă de prozelitism;
- stabilirea, pe calea dialogului, a folosinței lăcașurilor de cult.

2. Ținând seama de faptul că partea ortodoxă a condiționat invitația de a vizita România făcută de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea de renunțarea la toate acțiunile în justiție introduse până la 22 februarie 1999, partea greco-catolică propune să se abordeze cu prioritate soluționarea litigiilor care au condus la respectivele acțiuni în justiție. Sperăm ca această divergență de opinii să fie soluționată ulterior.

3. Ținând seama de faptul că majoritatea fostelor biserici greco-catolice sunt frecventate de foștii credincioși greco-catolici care în prezent sunt și se declară ortodocși, dar și de faptul că există în continuare comunități greco-catolice minoritare care nu dispun de lăcaș de cult:

a) partea ortodoxă se angajează să recunoască *de facto* că mai mult de o sută de lăcașuri ale cultului care erau înainte de 1989 în posesia comunităților ortodoxe, dar care în prezent sunt utilizate de greco-catolici, vor rămâne în posesia acestora din urmă, indiferent de modalitatea prin care au fost recuperate aceste lăcașuri; acestea nu vor fi revendicate de ortodocși;

b) comisiile mixte locale vor continua negocierile astfel încât în comunele în care există o parohie greco-catolică și în care mai multe lăcașuri de cult sunt în posesia majorității ortodoxe, aceasta din urmă să analizeze posibilitatea de a oferi parohiei greco-catolice unul din aceste lăcașuri, cu consimțământul preotului și al credincioșilor ortodocși ai comunei [...].”

30. Comunicatul adoptat la 4 noiembrie 1999, cu ocazia celei de-a patra reuniuni a delegațiilor ortodoxe și greco-catolice, constata progrese modeste în soluționarea litigiilor patrimoniale. Se preconiza să se acorde prioritate soluționării amiabile în loc să se recurgă la acțiuni în instanță. Reprezentanții celor două culte erau de o parte și de alta dispuși ca respectivii credincioși din fiecare cult să îi ajute pe cât posibil pe ceilalți să își construiască biserici. Pretențiile greco-catolicilor privind restituirea fostelor lor biserici în comunele în care existau două biserici și partajarea folosinței bisericii acolo unde nu exista decât una nu au fost acceptate de ortodocși.³¹ Prin scrisoarea din 12 februarie 2002 adresată ministrului justiției, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, reamintind principiile autonomiei bisericii și ale dialogului ecumenic între cultele catolic oriental și ortodox, a subliniat că respectivele comisii mixte stabilite în temeiul Decretului-lege nr. 126/1990 erau singurele autorități competente pentru a se pronunța cu privire la litigiile dintre cele două culte privind proprietatea sau folosința lăcașurilor religioase. Acesta și-a exprimat

preocuparea cu privire la practica anumitor instanțe de a se pronunța cu privire la asemenea litigii conform dreptului comun.

La 26 februarie 2004, Mitropolia Ardealului a pronunțat o decizie prin care a solicitat Bisericii unite să aleagă între „dialog și justiție”: dacă se alegea calea dialogului, părțile trebuiau să se angajeze să își retragă de îndată toate acțiunile inițiate în fața instanțelor naționale. La 26 mai 2004, participanții la conferința episcopală au răspuns că doreau să continue dialogul. S-au înregistrat, de asemenea, tensiuni între credincioșii celor două culte. Astfel cum reiese din comunicatul de presă din 16 martie 2002 adoptat de Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică), în noaptea de 15 spre 16 martie 2002, preotul greco-catolic din Ocna Mureș, precum și un grup de credincioși au fost evacuați cu forța din biserică de către credincioși ortodocși însoțiți de preotul ortodox. Autoritățile au intervenit pentru îndepărtarea tuturor persoanelor implicate în incident, dar au redat lăcașul religios ortodocșilor deși, din 7 februarie 2002, biserica devenise proprietatea greco-catolicilor, în temeiul unei decizii a Curții de Apel Alba-Iulia. Alte incidente similare au fost, de asemenea, menționate în presă.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

A. Constituția

35. Articolul relevant din Constituție se citește după cum urmează:

Art. 21

- „(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.
(2) Nici o lege nu poate îngădi exercitarea acestui drept.”

B. Decretul nr. 177/1948 pentru regimul general al cultelor religioase

36. Acest decret a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 178 din 4 august 1948. Textul său a fost rectificat și publicat din nou în Monitorul Oficial nr. 204 din 3 septembrie 1948. Părțile sale relevante sunt redactate astfel:

Art. 37

„Dacă cel puțin 10% din numărul credincioșilor comunității locale a unui cult trec la alt cult, comunitatea locală religioasă a cultului părăsit, pierde de drept o parte din patrimoniul sau, proporțională cu numărul credincioșilor care au părăsit-o și această parte proporțională se strămută tot de drept în patrimoniul comunității locale a cultului adoptat de noii credincioși.”

37. Acest decret a fost abrogat la 11 ianuarie 2007 de Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 11 din 8 ianuarie 2007.

C. Decretul-lege nr. 126/1990 privind unele măsuri referitoare la Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) și modificările sale succesive

38. Acest decret a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 54 din 25 aprilie 1990. Părțile sale relevante sunt redactate după cum urmează:

Art. 1

„Ca urmare a abrogării Decretului nr. 358/1948, prin Decretul-lege nr. 9 din 31 decembrie 1989, Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) este recunoscută oficial [...]”

Art. 3

„Situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) și au fost preluate de Biserica Ortodoxă Română se va stabili de către o comisie mixtă, formată din reprezentanți clericali ai celor două culte religioase, ținând seama de dorința credincioșilor din comunitățile care dețin aceste bunuri.”

39. Art. 3 din Decretul-lege menționat anterior a fost completat prin Ordonanța Guvernului nr. 64/2004 din 13 august 2004 („Ordonanța nr. 64/2004), care a adăugat un al doilea alineat, formulat după cum urmează:

„În cazul în care reprezentanții clericali ai celor două culte religioase nu ajung la un acord în cadrul comisiei mixte prevăzute la alin. 1, partea interesată are deschisă calea acțiunii în justiție potrivit dreptului comun.”

40. Legea nr. 182/2005 din 13 iunie 2005 („Legea nr. 182/2005”), care a aprobat Ordonanța nr. 64/2004, publicată în Monitorul Oficial din 14 iunie 2005, a modificat al doilea alineat de la art. 3 și a adăugat altele două, formulate după cum urmează:

„Partea interesată va convoca cealaltă parte, comunicându-i în scris pretențiile sale și punându-i la dispoziție dovezile pe care se sprijină aceste pretenții. Convocarea se va face prin scrisoare recomandată cu dovadă de primire sau prin înmânarea scrisorilor sub semnătură de primire. Data convocării comisiei mixte nu se va fixa mai devreme de 30 de zile de la data primirii actelor. Comisia va fi constituită din câte trei reprezentanți ai fiecărui cult. Dacă la termenul stabilit pentru convocarea comisiei aceasta nu se întrunește sau dacă nu se ajunge la niciun rezultat în cadrul comisiei ori decizia nemulțumește una dintre părți, partea interesată are deschisă calea acțiunii în justiție, potrivit dreptului comun.

Soluționarea acestor acțiuni este de competența tribunalelor.

Acțiunile sunt scutite de taxa de timbru.”

D. Jurisprudența Curții Constituționale

41. Decizia nr. 127 din 16 noiembrie 1994 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial nr. 66 din 11 aprilie 1995, prevede următoarele:

„Art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 reglementează modul de soluționare a situației juridice a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale în litigiu, dar nu înseamnă că el îngrădește părților (cultelor) dreptul de a se adresa instanțelor judecătorești. [...] părțile pot, după epuizarea procedurii respective, să se adreseze instanțelor judecătorești [...]”

42. Părțile relevante ale Deciziei nr. 49 din 19 mai 1995 a Curții Constituționale, publicate în Monitorul Oficial nr. 224 din 29 septembrie 1995, prevăd următoarele:

„[...] Curtea Constituțională a mai fost sesizată cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 [...]”

Curtea Constituțională a statuat că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este constituțional pentru următoarele motive:

– [...] procedura instituită prin art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu încalcă principiul liberului acces la justiție prevăzut la art. 21 din Constituție, având un caracter prealabil unui eventual proces ce ar putea rezulta ca urmare a încălcării regulilor stabilite, cum ar fi nerespectarea opțiunii majorității credincioșilor;

– instituirea unei proceduri prealabile procesului în fața autorității judecătorești, așa cum s-a stabilit prin Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 8 februarie 1994, nu este neconstituțională, având ca scop evitarea aglomerării instanțelor de judecată cu litigii ce ar putea fi soluționate pe această cale, precum și interesul părților legat îndeosebi de celeritatea rezolvării astfel a conflictului dintre ele. [...]

Deci, în primul rând, trebuie dat curs prevederilor art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 [...]”

E. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție și a anumitor curți de apel

43. Potrivit hotărârii Curții Supreme de Justiție din 22 martie 1996, instanțele nu pot să se pronunțe cu privire la utilizarea unui lăcaș de cult fără a depăși competențele puterii judecătorești, iar deciziile astfel pronunțate sunt nule.

44. În hotărârea din 17 februarie 1999, Curtea Supremă de Justiție a marcat o revenire asupra jurisprudenței în raport cu decizia sa din 22 martie 1996. Aceasta a respins acțiunea în anulare formulată de procurorul general împotriva unei hotărâri definitive care dăduse câștig de cauză unei parohii greco-catolice în acțiunea sa în revendicare, din următoarele motive:

„În temeiul art. 3 [din Decretul-lege nr. 126/1990], situația juridică a lăcașurilor de cult și a caselor parohiale care au aparținut Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică) și au fost preluate de Biserica Ortodoxă Română se va stabili de către o comisie mixtă, formată din reprezentanți clericali ai celor două culte religioase. Această comisie va ține cont de dorința enoriașilor din comunitățile care dețin aceste bunuri.

[...] Decretul-lege nr. 126 din 24 aprilie 1990 conține dispoziții legale promulgate anterior Constituției, în timp ce prezentul litigiu a avut loc sub incidența dispozițiilor Constituției. Este adevărat că [...] în anumite județe, s-au constituit comisii mixte la care face referire textul respectiv, dar este, de asemenea, adevărat că o asemenea comisie nu s-a constituit în Sibiu.

Cu toate acestea, faptul că o asemenea comisie nu s-a constituit nu poate împiedica liberul acces al reclamantei la justiție, deoarece acest lucru ar fi contrar principiului consacrat la art. 21 din Constituție, potrivit căruia orice persoană se poate adresa justiției pentru protejarea drepturilor sale, a libertăților sale și a intereselor sale legitime și nicio lege nu poate restrânge exercitarea acestui drept.

În acest sens, [...] art. 3 C. civ. prevede că judecătorul care va refuza de a judeca, sub cuvânt că legea nu prevede, sau că este întunecată sau neîndestulătoare, va putea fi urmărit ca culpabil de denegare de dreptate.

[...] [A]cest drept fundamental al unei persoane de a se adresa justiției este consacrat, de asemenea, în tratatele internaționale pe care România le-a ratificat.

Astfel, art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale prevede că orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.

Art. 13 din aceeași convenție prevede, de asemenea, că orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de respectiva convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale [...]. În afară de aceasta, art. 1 din Protocolul adițional la această convenție [...] prevede că orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale și nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Prin urmare, [Curtea] constată că instanțele nu și-au depășit competențele prin deciziile atacate. (...)”

45. În hotărârea definitivă din 20 februarie 1998, Curtea de Apel București a considerat că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 nu era aplicabil atunci când era vorba de o acțiune în evacuare reglementată de dreptul comun. Curtea de apel a hotărât că:

„[...] ținând seama de faptul că lăcașul de cult aparține credincioșilor care au contribuit la achiziționarea sa și succesorilor acestora, reclamanta are dreptul de a solicita evacuarea pârâtei în temeiul art. 408 C. civ. Problema reconstituirii dreptului de proprietate și cea a atribuirii în proprietate în funcție de numărul credincioșilor unui cult nu sunt relevante.”

46. În hotărârea definitivă din 9 martie 2001, Curtea de Apel București a considerat că instanțele ordinare trebuiau să se pronunțe potrivit dreptului comun, cu privire la o acțiune în revendicare pentru recunoașterea unui drept de proprietate existent și nu pentru atribuirea în proprietate a unui bun. Exercițarea unei asemenea acțiuni nu ar putea fi subordonată îndeplinirii unei proceduri prealabile obligatorii.

47. În afară de aceasta, Curtea de Apel Oradea a considerat în hotărârea sa definitivă din 22 aprilie 1999 că:

„Problema care se ridică este aceea de a ști dacă, având în vedere că [Decretul-lege nr. 126/1990] prevede că situația juridică a lăcașurilor de cult se va stabili de către o comisie mixtă, formată din reprezentanți clericali ai celor două culte religioase, mai este posibil să se sesizeze instanțele ordinare cu litigiile privind aceste imobile.

Curtea consideră că [instanța] a apreciat în mod eronat că dispozițiile decretului menționat nu permiteau instanțelor ordinare să soluționeze asemenea litigii aduse în fața lor. Acest act normativ a fost adoptat pentru a face posibilă soluționarea amiabilă a revendicărilor apărute în mod natural după restabilirea libertății de religie. Este un act normativ având valoare de recomandare care nu împiedică aplicarea legii civile generale în materie de dobândire și de pierdere a dreptului de proprietate.

Comisiile mixte formate din reprezentanții clericali nu au un caracter jurisdicțional și nu au fost învestite cu puterea de soluționare a litigiilor apărute. Același lucru reiese, de asemenea, din documentul intitulat „declarație apel” care recomandă celor două biserici să ajungă la o înțelegere pentru a nu recurge la justiție.

[...]

[Curtea] observă, de asemenea, că, în timpul celor opt ani care s-au scurs de la intrarea în vigoare a Decretului-lege nr. 126/1990, reclamanta a inițiat mai multe demersuri pe lângă comisia mixtă în vederea soluționării litigiului privind revendicarea imobilului în cauză, dar niciun indiciu nu arată că respectiva comisie a soluționat sau a avut intenția de a soluționa acest diferend. Prin urmare, se impunea și este justificată o acțiune în justiție.”

48. Sesizată cu o acțiune întemeiată pe art. 3 alin. (2) din Decretul-lege nr. 126/1990 introdus prin Ordonanța nr. 64/2004, pentru constatarea nulității unei exproprieri și pentru restituirea unei biserici care aparținuse cultului religios unitat, prin hotărârea definitivă din 24 noiembrie 2004, după ce a constatat că, în pofida diligențelor reprezentanților Bisericii greco-catolice, comisiile mixte nu se formaseră, Înalta Curte de Casație și Justiție a hotărât că acțiunea în justiție era admisibilă și nu era prematură.

49. Într-o procedură inițiată de o parohie ortodoxă pentru delimitarea topografică a unei biserici uniate și a unui alt imobil și care se referea la circumstanțe similare celor din prezenta cauză, parohia greco-catolică interesată a făcut o cerere de intervenție solicitând anularea înscrierii în cartea funciară a dreptului de proprietate al statului asupra bisericii și restituirea acesteia. Prin hotărârea din 20 ianuarie 2006, întemeindu-se pe Ordonanța nr. 64/2004, Curtea de Apel Timișoara a respins cererea de intervenție ca prematură.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

50. Reclamanta pretinde că a fost privată de dreptul său de acces la instanță din cauza faptului că respectiva curte de apel s-a declarat incompetentă pentru a se pronunța cu privire la litigiul dintre ea și Biserica ortodoxă și care se referea la folosința partajată a lăcașului de cult. Aceasta invocă art. 6 § 1 din convenție, ale cărui părți relevante prevăd următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea [...] cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...].”

A. Argumentele părților

51. Guvernul susține că reclamantei nu i s-a refuzat dreptul de acces la instanță, dar că, în temeiul legislației interne, acest drept a suferit limitări justificate prin natura litigiului.

52. Acesta subliniază că, în ceea ce privește litigiile dintre cele două biserici, uniată și ortodoxă, referitoare la lăcașurile de cult și la casele parohiale care aparțineau greco-catolicilor înainte de 1948 și care, de atunci, se aflau în posesia Bisericii ortodoxe, legiuitorul român a considerat potrivit să adopte o lege specială care derogă de la dreptul comun. Astfel, legea specială, și anume Decretul-lege nr. 126/1990, prevede că este de competența comisiilor mixte formate din reprezentanții celor două Biserici să soluționeze orice litigiu privind lăcașurile de cult. Introducând o asemenea procedură derogatorie, legiuitorul a stabilit, de asemenea, criteriile care trebuie aplicate de comisiile mixte. Potrivit Guvernului, acestea trebuie să țină seama de dorința majorității credincioșilor din fiecare comună.

53. Guvernul indică faptul că, la Sâmbăta, această comisie mixtă s-a format la 3 mai 1995 și că a luat în considerare dorința majorității ortodoxe, care era aceea de a nu partaja folosința bisericii, în sensul oficerii slujbei religioase, cu credincioșii greco-catolici.

54. În continuare, Guvernul subliniază că toate deciziile unei comisii mixte sunt supuse unui control jurisdicțional. Invocând interpretarea Decretului-lege nr. 126/1990 de către Curtea Constituțională a României, Guvernul admite că respectiva competență a instanțelor de a se

pronunța cu privire la asemenea contestații era limitată la a verifica dacă au fost respectate criteriile stabilite prin lege, precum respectarea dorinței majorității credincioșilor dintr-o comună.

55. Guvernul subliniază că această soluție legislativă, care intră sub incidența marjei de apreciere a statului, era justificată prin faptul că, fiind vorba de un domeniu sensibil, aceasta urmărea să îndepărteze riscul de tulburări sociale în comunitățile în care conviețuiau greco-catolici și ortodocși. În afară de aceasta, Guvernul subliniază că înalții reprezentanți ai celor două culte au convenit să recurgă la calea dialogului și să evite recurgerea la instanțe.

56. Guvernul remarcă modificările legislative aduse Decretului-lege nr. 126/1990 prin actele normative succesive și, făcând trimitere la două cauze pendinte în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, apreciază că eficacitatea căii de atac prevăzute de Legea nr. 182/2005 trebuie dovedită prin exemple concrete de jurisprudență.

57. Reclamanta consideră că dispozițiile legislative derogatorii invocate de Guvern sunt contrare convenției, Constituției României și principiilor Codului civil în domeniu, deoarece constituie o atingere nejustificată și disproporționată adusă propriei esențe a dreptului de acces la instanță.

58. Reclamanta subliniază că anumite instanțe interne, inclusiv Curtea Supremă de Justiție, au acordat întâietate, în fața Decretului-lege nr. 126/1990, convenției și principiilor dreptului intern, care conferă tuturor persoanelor acces la instanță astfel încât aceasta să se pronunțe cu privire la contestațiile privind drepturile sale civile. Reclamanta nu pretinde ca o asemenea practică să fie constantă la nivelul celor mai înalte instanțe interne. Din contră, aceasta remarcă faptul că, în multe alte cazuri, precum și în cazul său, parohiilor uniute li s-a refuzat dreptul de acces la instanță.

59. În ceea ce privește recurgerea la comisiile mixte în temeiul Decretului-lege nr. 126/1990, reclamanta consideră că, în măsura în care ar fi considerată drept o procedură prealabilă sau specială, aceasta este de natură să golească de conținutul său dreptul de acces la instanță. Reclamanta subliniază că fie comisiile mixte nu s-au format, fie au fost locul unor discuții zadarnice, deoarece partea ortodoxă a refuzat de fiecare dată să înapoieze greco-catolicilor fostele lor biserici sau să împartă folosința acestora. Este exact ceea ce s-a întâmplat în cazul său, astfel cum reiese din procesul-verbal al singurei reuniuni a reprezentanților celor două culte care a avut loc la Sâmbăta la 3 mai 1995. În plus, în măsura în care deciziile lor nu pot fi contestate în fața instanțelor ordinare decât cu privire la aplicarea formală a criteriilor stabilite la art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, acest control jurisdicțional ar fi atât de limitat încât dreptul de acces la instanță ar fi iluzoriu.

60. De asemenea, reclamanta susține că o asemenea limitare este nejustificată și disproporționată. Ea consideră că atribuirea contestației sale privind drepturile sale civile și utilizarea lăcașului religios în sarcina unui organ supus presiunii grupului majoritar ortodox nu poate fi justificată în mod legitim prin dorința de a evita tulburările sociale. Într-un stat de drept, pacea socială constă în respectarea drepturilor fiecărei persoane. Potrivit reclamantei, menținerea unei situații ambigue, care permite nerespectarea acestor drepturi, este aceea care este de natură să întrețină un climat de tensiune.

61. Cu privire la evoluția legislativă în domeniu, aceasta exprimă rezerve în privința eficacității căii de atac prevăzute de Legea nr. 182/2005 și a posibilității de a vedea acțiuni introduse în temeiul dreptului comun respinse ca premature, din cauză că partea respectivă nu a urmat procedura prealabilă.

B. Motivarea Curții

62. Curtea reamintește mai întâi că art. 6 § 1 garantează fiecărei persoane dreptul ca o instanță să se pronunțe cu privire la orice contestație referitoare la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil. Acesta consacră, astfel, un „drept la o instanță”, din care dreptul la acces, și anume dreptul de a sesiza instanța în materie civilă, nu constituie decât un aspect [a se vedea, printre altele, *Ernst și alții împotriva Belgiei*, nr. 33400/96, pct. 48, 15 iulie 2003 și *Waite și Kennedy împotriva Germaniei* (GC), nr. 26083/94, pct. 50, CEDO 1999-I].

63. Desigur, dreptul de acces la instanță nu este absolut. El poate da naștere la limitări implicit admise, deoarece dispune prin însăși natura sa o reglementare din partea statului care, pentru elaborarea acesteia, beneficiază de o anumită marjă de apreciere. Cu toate acestea, limitările aplicate nu pot restrânge accesul liber pentru un individ astfel încât dreptul să fie afectat în însăși esența sa (*Biserica Catolică din Caneea împotriva Greciei*, 16 decembrie 1997, pct. 38, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-VIII). În plus, Curtea reamintește că o limitare a dreptului de acces la instanță este conformă cu art. 6 § 1 numai în cazul în care aceasta urmărește un scop legitim și în cazul în care există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit [a se vedea, printre altele, *Prințul Hans-Adam II de Liechtenstein împotriva Germaniei* (GC), nr. 42527/98, pct. 44, CEDO 2001-VIII].

64. De asemenea, Curtea reamintește că nu are competența de a se substitui instanțelor interne. Autoritățile naționale, în special curțile și tribunalele, sunt cele care au, în primul rând, competența de a interpreta legislația internă (*Waite și Kennedy* citată anterior, pct. 54). Rolul său se limitează la verificarea compatibilității cu convenția a efectelor unei asemenea interpretări.

65. Curtea constată că acțiunea reclamantei intra sub incidența art. 6 § 1 din convenție în partea sa civilă întrucât urmarea recunoașterea dreptului său de a utiliza un imobil, un drept cu caracter patrimonial.

66. Curtea constată că, prin hotărârea sa definitivă din 12 ianuarie 1998, întemeindu-se pe art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, Curtea de Apel Oradea a respins acțiunea reclamantei pe motiv că litigiile privind un drept de proprietate sau de folosință a unui locaș religios nu erau de competența instanțelor, ci de competența exclusivă a comisiilor mixte. Or, Curtea apreciază că nu există nicio îndoială – și ambele părți sunt de acord – că respectiva comisie mixtă prevăzută la art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990, formată din reprezentanții celor două comunități religioase, nu poate fi considerată drept o „instanță” în sensul art. 6 § 1.

67. Astfel cum reiese din hotărârea din 12 ianuarie 1998 a Curții de Apel Oradea, având în vedere jurisprudența Curții Constituționale (supra, pct. 41, 42 și 54), și după cum susține Guvernul, această etapă în fața comisiei mixte era o etapă obligatorie prealabilă sesizării instanțelor, iar competența acestora din urmă era limitată la a verifica respectarea dorinței majorității.

68. Aceasta reamintește că încredințarea către un organ care nu este jurisdicțional a sarcinii de a se pronunța cu privire la anumite drepturi cu caracter civil nu încalcă în sine convenția, dacă organul respectiv este supus controlului ulterior al unui organ judiciar de jurisdicție deplină (*Albert și Le Compte împotriva Belgiei*, 10 februarie 1983, pct. 29, seria A nr. 58 și *Helle împotriva Finlandei*, hotărâre din 19 decembrie 1997, *Culegere* 1997-VIII, p. 2926, pct. 46). Prin urmare, Curtea trebuie să verifice dacă acest grad de acces limitat la instanță era suficient pentru a garanta reclamantei „dreptul la instanță”, ținând seama de principiul supremației dreptului într-o societate democratică (*Waite și Kennedy* citată anterior, pct. 58).

69. În ceea ce privește scopul urmărit de această limitare, Curtea poate admite că urmarea un scop legitim, și anume protejarea păcii sociale.

70. În ceea ce privește proporționalitatea, pentru a aprecia limitarea în litigiu adusă art. 6 § 1, Curtea va examina mai întâi incidența, asupra dreptului reclamantei de acces la instanță, a caracterului obligatoriu al procedurii prealabile și, apoi, pe aceea a domeniului de aplicare a controlului exercitat de instanță.

71. În speță, după cum au remarcat instanțele, reclamanta a urmat procedura prealabilă prevăzută de art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990. Astfel, cu ocazia singurei reuniuni a reprezentanților celor două culte care a avut loc la 3 mai 1995, aceasta a solicitat partajarea folosinței, pentru oficierea slujbei religioase, a bisericii care îi aparținea înainte de 1948 și s-a lovit de un refuz al majorității ortodoxe. Or, Curtea constată că legea în vigoare în perioada respectivă nu reglementa nici procedura care trebuia urmată pentru convocarea unei comisii mixte, nici pe cea care trebuia urmată de o comisie pentru pronunțarea unei decizii. Nicio dispoziție legală obligatorie nu obliga părțile să organizeze sau să participe în aceste comisii. În plus, nu era prevăzut niciun termen pentru pronunțarea unei decizii de către o comisie mixtă. Aceste lacune legislative au favorizat o procedură prealabilă dilatorie care, ținând seama de caracterul său obligatoriu, putea bloca *sine die* dreptul reclamantei de acces la instanță.

72. De asemenea, după cum admite Guvernul, controlul judiciar la care putea fi supusă orice decizie a acestei comisii era limitat la a verifica respectarea criteriilor stabilite prin lege, care vizau în principal respectarea dorinței majorității. Or, potrivit Curții, pentru ca o „instanță” să poată decide asupra unei contestații privind drepturile cu caracter civil în conformitate cu art. 6 § 1, trebuie să aibă competența de a se concentra asupra tuturor problemelor de fapt și de drept relevante pentru litigiul asupra căruia este sesizată [*mutatis mutandis*, *Terra Woningen B.V. împotriva Țărilor de Jos*, 17 decembrie 1996, pct. 52, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-VI și *Credit industrial împotriva Republicii Cehe*, nr. 29010/95, pct. 68, CEDO 2003-XI (extrase)]. Or, în speță, instanțele interne nu erau competente pentru a se pronunța cu privire la temeinicia unei decizii pronunțate de comisia mixtă ținând seama în mod corespunzător de interesele și de drepturile protejate în cauză. Prin urmare, Curtea consideră că respectivul control exercitat de o instanță nu era suficient în sensul art. 6 § 1 din convenție.

73. De altfel, Curtea observă că, deși acțiunea reclamantei a fost declarată inadmisibilă de Curtea de Apel Oradea după un control limitat, alte instanțe au recurs, în timpul aceleiași perioade, la un control jurisdicțional plin de contestațiile care le erau înaintate (supra, pct. 43-47). Din acest lucru se poate deduce că limitarea pe care legiuitorul a dorit să o impună dreptului de acces la instanță pentru acest tip de litigiu nu apărea ca fiind necesară anumitor instanțe naționale (supra, pct. 44 și 47).

74. În cele din urmă, Curtea subliniază că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 a fost modificat prin Ordonanța nr. 64/2004 și prin Legea nr. 182/2005 și că, în prezent, este posibil să fie sesizate instanțele interne care sunt competente pentru soluționarea litigiilor privind lăcașurile de cult și casele parohiale în temeiul dreptului comun (supra, pct. 39-40). Totuși, aceste modificări legislative, care trebuie apreciate, sunt cu mult posterioare faptelor denunțate de reclamantă.

75. Potrivit Curții, o excludere generală din competența instanțelor a litigiilor precum cel în speță este în sine contrară dreptului de acces la instanță garantat prin art. 6 din convenție (*mutatis mutandis*, *Vasilescu împotriva României*, 22 mai 1998, pct. 39-41, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-III). De asemenea, Curtea apreciază că sistemul de soluționare a conflictelor prealabile, introdus prin legea specială, nu era suficient reglementat și că respectivul control jurisdicțional privind decizia comisiei mixte nu era adecvat (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Pellegrini împotriva Italiei*, nr. 30882/96, CEDO 2001-VIII). Având în vedere aceste observații și ținând seama de principiul conform căruia convenția nu are drept scop protejarea drepturilor teoretice sau iluzorii, ci a celor concrete și efective (*Artico împotriva Italiei*, 13 mai 1980, pct. 33, seria A nr. 37), Curtea apreciază că reclamanta nu a beneficiat de un drept de acces efectiv la instanță.

Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 14 DIN CONVENȚIE, COROBORAT CU ART. 6.

Reclamanta pretinde că instanțele naționale nu și-au îndeplinit obligația de a-i asigura folosința fără discriminare a dreptului de acces la instanță. Aceasta invocă art. 14 din convenție, formulat după cum urmează:

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de [...] convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

A. Argumentele părților

77. Guvernul subliniază că nu este posibil să se stabilească o analogie între situația cultului greco-catolic și cea a celorlalte culte recunoscute în România, în măsura în care niciunul din celelalte culte nu a fost restabilit după o perioadă de interdicție. Or, restabilirea cultului greco-catolic a fost însoțită de condiții speciale, datorate caracterului deosebit al acestei situații. Potrivit Guvernului, în domeniu, statele beneficiază de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili în ce măsură diferențele dintre situații, în alte privințe similare, justifică distincții de tratament juridic.

Acesta subliniază că procedura derogatorie în fața comisiilor mixte nu se referă decât la anumite imobile, precum lăcașurile de cult, și nu se extinde la celelalte bunuri imobile ale Bisericii greco-catolice.

78. Reclamanta contestă aceste argumente, considerând că tratamentul diferit care i-a fost aplicat în ceea ce privește dreptul său de acces la instanță nu este deloc justificat. Aceasta susține nu numai că art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este discriminatoriu față de cultul greco-catolic, dar și că practica contradictorie a instanțelor naționale este, de asemenea, discriminatorie.

B. Motivarea Curții

79. Curtea reamintește că, prin interzicerea discriminării, art. 14 interzice tratarea în mod diferit a persoanelor care se află, în domeniu, în situații comparabile. Aceasta subliniază că o distincție este discriminatorie în sensul art. 14 din convenție dacă „îi lipsește o justificare obiectivă și rezonabilă”, mai exact dacă nu urmărește un „scop legitim” sau dacă nu există un „raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit” (*Ernst și alții* citată anterior, pct. 84).

80. Curtea observă că diferența de tratament care a adus atingere folosinței de către reclamantă a dreptului său de acces la instanță a fost motivată prin apartenența sa la cultul greco-catolic. Guvernul a prezentat justificări cu privire la această diferență de tratament întemeiată pe situația deosebită a cultului care fusese recunoscut din nou în 1990. Curtea observă că, la momentul respectiv, problema restituirii lăcașurilor de cult și a altor imobile care aparținuseră bisericii uniune înainte de a fi interzisă se punea la o scară destul de importantă și era o chestiune delicată din punct de vedere social (a se vedea supra, pct. 33-34).

81. Cu toate acestea, chiar dacă o asemenea justificare poate părea conformă cu cerințele art. 14 din convenție, este totuși adevărat că instanțele naționale au interpretat Decretul-lege nr. 126/1990 în mod contradictoriu, uneori refuzând, alteori acceptând să se pronunțe cu privire la litigii deduse în fața lor de parohii greco-catolice astfel încât reclamanta a fost tratată în mod diferit în raport cu alte parohii care au avut litigii similare (a se vedea supra, pct. 43-47). Or, Guvernul nu a adus nicio justificare pentru această diferență de tratament [*mutatis mutandis*, *Beian împotriva României* (nr. 1), nr. 30658/05, pct. 40, CEDO 2007-XIII (extrase)].

82. Aceste elemente sunt suficiente Curții pentru a concluziona că această diferență de tratament suferită de reclamantă nu se bazează pe nicio justificare obiectivă și rezonabilă, fără să fie necesar să se pronunțe cu privire la chestiunea de a ști dacă art. 3 din Decretul-lege nr. 126/1990 este discriminatoriu față de cultul greco-catolic.

Prin urmare, a fost încălcat art. 14 coroborat cu art. 6 § 1 din convenție .

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 13 DIN CONVENȚIE

83. Reclamanta se plânge, de asemenea, că nu există nicio instanță națională în fața căreia să poată introduce în mod eficace cererea sa privind folosința lăcașului de cult. Aceasta invocă art. 13 din convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

84. Guvernul contestă acest argument.

85. Curtea reamintește că, atunci când se ridică problema accesului la instanță, garanțiile de la art. 13 sunt absorbite de cele de la art. 6 care sunt mai stricte (*Tinnelly & Sons Ltd și alții și McElduff și alții împotriva Regatului Unit*, 10 iulie 1998, pct. 77, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-IV și *Ravon și alții împotriva Franței*, nr. 18497/03, pct. 27, 21 februarie 2008). Prin urmare, având în vedere concluziile precedente din perspectiva art. 6 § 1 din convenție și luând act de modificările legislative în domeniu, Curtea consideră că nu trebuie examinat separat acest capăt de cerere privind lipsa unei acțiuni efective.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 9 DIN CONVENȚIE ȘI A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE, CONSIDERATE SEPARAT SAU COROBORAT CU ART. 14 DIN CONVENȚIE

86. Reclamanta pretinde că refuzul Curții de Apel Oradea de a soluționa litigiul privind utilizarea, în vederea oficeriei slujbei religioase, a lăcașului de cult, făcând astfel ineficace deciziile instanțelor inferioare, a adus atingere, de asemenea, libertății sale de religie și dreptului său la respectarea bunurilor sale, cu încălcarea art. 9 din convenție și a art. 1 din Protocolul nr. 1, fiecare luat fie separat, fie coroborate cu art. 14 din convenție.

87. Curtea observă că, astfel cum este formulat de reclamantă și în circumstanțele speței, conținutul acestor capete de cerere este întemeiat în principal pe absența protecției procedurale pe care aceasta a considerat-o contrară art. 6 § 1 din convenție (a se vedea supra, pct. 62-75). Considerând, astfel, că s-a pronunțat cu privire la problema principală ridicată de reclamantă, Curtea consideră că nu se impune o examinare separată a capetelor de cerere întemeiate pe art. 9 din convenție și pe art. 1 din Protocolul nr. 1, interpretate separat sau coroborate cu art. 14 (*mutatis mutandis*, *Biserica Catolică din Caneea* citată anterior, pct. 50, și *Credit industrial* citată anterior, pct. 82).

V. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

88. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

89. Reclamanta solicită, cu titlu de prejudiciu material, fie restituirea lăcașului religios în litigiu, fie suma de 23 290,73 euro („EUR”) reprezentând valoarea acestuia. De asemenea, aceasta solicită 1270 EUR pentru lucrările efectuate de membrii parohiei pentru amenajarea spațiului pus la dispoziția lor de o școală în vederea oficeriei slujbei religioase și 3504 EUR reprezentând chiriile plătite de membrii parohiei pentru acest spațiu. De asemenea, aceasta solicită 120 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

90. Guvernul subliniază că reclamanta nu are un drept de coproprietate asupra bisericii în litigiu și că obiectul procedurii interne se referea la folosința alternativă a lăcașului religios. Prin urmare, nu ar trebui acordată nicio sumă reclamantei în schimbul bisericii. Guvernul constată că, din documentele depuse la dosar, reiese că au fost efectuate lucrări în schimbul chiriei și nu pentru amenajarea spațiului pus la dispoziția enoriașilor pentru exercitarea cultului. În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul consideră că suma solicitată este excesivă și că o eventuală hotărâre de condamnare ar reprezenta în sine o reparație suficientă a prejudiciului moral invocat.

91. Curtea subliniază că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în faptul că reclamanta nu a beneficiat de acces la instanță pentru a obține recunoașterea dreptului său de folosință a lăcașului de cult și în faptul că refuzul Curții de Apel Oradea de a soluționa cauza s-a dovedit discriminatoriu. Curtea nu ar putea desigur specula asupra posibilului rezultat al procesului în caz contrar, dar nu apreciază ca lipsit de rațiune să considere că cel interesat a suferit o pierdere a unei șanse reale [*Pelissier și Sassi împotriva Franței* (GC), nr. 25444/94, pct. 80, CEDO 1999-II și *Glod împotriva României*, nr. 41134/98, pct. 50, 16 septembrie 2003].

92. În ceea ce privește reparația prejudiciului moral, Curtea a hotărât deja că alt prejudiciu decât cel material poate presupune, pentru o persoană juridică, elemente mai mult sau mai puțin „obiective” și „subiective”. Printre aceste elemente, trebuie recunoscute reputația entității juridice, dar și incertitudinea în planificarea deciziilor care trebuie luate, tulburările cauzate în gestionarea

entității juridice înseși, ale căror consecințe nu pot fi calculate exact, și, în cele din urmă, deși într-o măsură mai mică, angoasa și neplăcerile încercate de membrii organelor de conducere (*Parohia Greco-Catolică Sfântul Vasile Polonă împotriva României*, nr. 65965/01, pct. 117, 7 aprilie 2009). În speță, lipsa accesului la instanță, precum și discriminarea al cărei obiect l-a făcut, astfel, reclamanta au cauzat în mod sigur, pentru reclamantă și reprezentanții acesteia, neplăceri și o incertitudine prelungită, fie și numai cu privire la exercitarea cultului.

93. Având în vedere considerațiile precedente și pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din convenție, Curtea acordă reclamantei 15 000 EUR pentru toate prejudiciile.

B. Cheltuieli de judecată

94. Reclamanta solicită rambursarea cheltuielilor de judecată în valoare de 8 462,69 EUR pe care le justifică astfel: 98 EUR reprezentând cheltuielile suportate pentru o expertiză care a stabilit valoarea bisericii în litigiu și 8 364,69 EUR reprezentând onorariul Monicăi Macovei, sumă care trebuie plătită direct avocatei.

95. Guvernul nu se opune rambursării către reclamantă a sumelor efectiv plătite de aceasta și în legătură cu încălcarea constatată.

96. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. Curtea ia act de faptul că, la 31 octombrie 2002, suma de 660 EUR a fost plătită primei avocate a reclamantei cu titlu de asistență judiciară. În speță, ținând seama de criteriile menționate, de decontul detaliat al orelor lucrate care i-a fost prezentat și de problemele pe care le-a ridicat prezenta cauză, Curtea acordă pentru cheltuielile de judecată suma de 7 700 EUR, care trebuie plătită direct doamnei M. Macovei. De asemenea, acordă suma de 98 EUR reclamantei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

C. Dobânzi moratorii

97. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 14 din convenție coroborat cu art. 6 § 1 din convenție;
3. *Hotărăște* că nu este necesar să se examineze capetele de cerere întemeiate pe art. 13 și 9 din convenție și pe art. 1 din Protocolul nr. 1, acestea din urmă considerate separat și coroborate cu art. 14 din convenție;
4. *Hotărăște*:
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care vor fi convertite în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - i. 15 000 EUR (cincisprezece mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit pentru toate prejudiciile, sumă ce va fi plătită reclamantei,
 - ii. 7 700 EUR (șapte mii șapte sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de către reclamantă, pentru cheltuielile de judecată care trebuie plătite direct primei reprezentante a reclamantei, M. Macovei,
 - iii. 98 EUR (nouăzeci și opt de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată, sumă ce va fi plătită reclamantei;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

5. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 12 ianuarie 2010, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte